

İSLAH EDİCİ OLMAK

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

{وَأَلْتَمِسْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ } آل عمران/104

“İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir. (Al-i İmran 104)

İçinde yaşadığımız bu çağ, neredeyse herşeyin aslının bozulduğu, fesada uğradığı, yapaylaştığı, hakiki suretini yitirdiği bir çağ.

Fitrî olanın hor görülmesinin, fitratın hor kullanılmasının bir sonucu bu.

İnsan elinin değdiği herşeyin büyük bir hızla fesada uğradığını görüyoruz. Yediklerimiz, içtiklerimiz; hava, su, toprak...

Ve ahlâk ve toplum ve hayat... Ve anlayışlarımız, telakkilerimiz...

Bu bozulmanın hakiki mağduru biziz; yani insan.

Bir de ıslah var, bozulanı düzeltme çabası. Muslihler , ıslah ediciler, salihler , bu bozulmanın önünü almak, bozulanı düzeltmek için çabalıyorlar.

Islahat kılıfı giydirilmiş nice ifsadat, insanlığı yiyip bitiren sinsi bir kurt olmuştur.

Onlar, insanın ıslahının topyekûn yeryüzünün salâhı,yine insanın ifsadının da topyekûn yeryüzünün ifsadı olacağını biliyorlar.

Ve biz, ıslah olanlardan mıyız, ifsad olanlardan mı? İslah edici miyiz, ifsad edici mi?

İslah kelimesi, yüce dinimizde en geniş kullanım alanına sahip kavramlara kaynaklık eden “s-l-h” kökünden türemiştir. Sulh, maslahat, salâh, ıstıslah , salih ... kelimeleri bu kökten türemiş temel kavramlardan ilk akla gelenlerdir. Zıddı olan “ ifsad ” ise bozmak, dejenere etmek , aslî/tabîî hali değiştirmek anlamlarında kullanılır.

İlgili ayet ve hadisler bir arada değerlendirildiğinde, **salah halinin, eşyanın tabiatındaki aslî/fitrî durum** olduğu anlaşılır. İnsanın ve diğer canlıların, hatta bütün mahlukatın varlığı belli bir sistem ve ölçüye raptedilmiştir ki, **her bir varlığın yaratılış gayesine uygun hal içinde bulunduğu bu duruma “salâh” denir.**

Sonra bu sistem ve ölçünün maruz kaldığı bir arıza durumu ortaya çıkınca, bu aslî/fitrî durum bozulur ve “ fesad ” baş gösterir. İnsan eliyle meydana gelen bu arıza hali, tarih boyunca Yüce Allah'ın sonsuz şefkat ve merhametinin bir tecellisi olarak gönderilen peygamberler vasıtasıyla “ıslah” edilir. Bu süreç Son Peygamber s.a.v.'e kadar böyle gelmiştir.

Bugüne kadar kesintisiz biçimde sürmüş ve bundan sonra da kıyamete kadar sürecek olan ıslah-ifsad yarışı, insanın dünya imtihanının cereyan ediş tarzını ifade etmektedir. Bu imtihanda ifsad edenler kaybedecek, ıslah edenler kazanacaktır.

Bu söylediğimiz, ıslah ve ifsadin, insanın ferdî imtihanından, toplumsal ve küresel ölçekteki “kevn ü fesad” (oluş ve bozuluş) süreçlerine kadar pek çok boyutları bulunan bir mesele olduğunu gösterir.

Ferdî hayatımızda ıslah

Yeryüzüne hak ve hakikati kabule hazır, bembeyaz bir sayfa gibi lekesiz olarak gönderilen insanoğlu, imtihanın bir gereği olarak nefis ve şeytan gibi iki ayartıcı düşmanın ifsada dönük taarruzlarının hedefi durumundadır.

Hayatın salâh üzere yaşanmasının birtakım şartları vardır ki, bunlar ihmal veya ihlâl edildiği andan itibaren nefis ve şeytanın dejenerasyonu, yani “fesad / ifsad”ı için uygun zemin oluşmaya başlamış demektir. **İnsanın ferdî ıslahının da ifsadinın da kalpten başladığını** haber veren Efendimiz s.a.v., dikkatimizi kalbimize yöneltmekte ve şöyle buyurmaktadır:

“Bedende bir et parçası vardır ki, o salih olduğu zaman bütün beden salâh bulur; o fesad bulduğu zaman bütün beden fesada gider. Dikkat edin! O, kalptir.” (Buharî, “İmân”, 37; Müslim, “Müsâkât”, 20; vd.)

Kalbin salâhının, sırasıyla sahih iman, salih amel ve takvaya bağlı olduğu açıktır. Bu üç temel hasletten herhangi birisinde meydana gelecek bir arıza durumu, kalbin derece derece ifsad olmasına yol açacaktır:

“(Mümin) kul bir günah işlediği zaman kalbinde siyah bir nokta/leke oluşur. Eğer tevbe edip vaz geçer ve mağfiret dilerse, kalbi yine parlar. Döner (aynı kötü işi) tekrar yaparsa o leke artar. (Kul günah işlemeye devam ettiği takdirde öyle bir an gelir ki) nihayet (lekeler) kalbini tamamen kaplar.” (Tirmizî, “Tefsîru’l-Kur’ân”, 73; Hakim, I, 45; vd).

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا} {الأحزاب/70}

{يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا} {الأحزاب/71}

“Ey iman edenler! Allah'tan ittika edin ve sözü doğru/sağlam söyleyin ki Allah amellerinizi ıslah eylesin ve günahlarınızı bağışlasın.” (Ahzab , 70-71)

Bu ayet, bağışlanma ve salih amele kavuşmanın iki temel şartını ifade buyurmaktadır:

Birincisi; Allah Tealâ'dan ittika etmek ve doğru/sağlam söz söylemek... Bu şartların ilkini insanın kendi iç arınmasına (nefsini ıslaha), ikincisini de toplumsal ilişkilerinin sağlıklı bir zemine oturmasına yönelik olarak düşünürsek, ferdî ve toplumsal ıslahın iki şartı olarak kabul edebiliriz.

Amellerin ıslahı, yani ‘ salih amel' vasfına kavuşturulması ise, kişinin dünyevî selametinin de uhrevî kurtuluşunun da imandan sonraki temel şartıdır:

{وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا {الكهف/88}

“Kim de iman edip salih amel işlerse, ona mükâfat olarak en güzel akıbet vardır; ona emrimizden bir kolaylık söyleriz (dünyadaki işlerini kolaylaştırırız)” (Khef , 88)

{وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ {العنكبوت/9}

“İman edip salih ameller işleyenleri ise elbette salihler arasına katacağız.” (Ankebut , 9)

Bu ayette ifade buyurulan **ilk husus** “iman”dır. Kişiyi kurtaracak olan imanın, her türlü şüphe ve arızadan salim olması ilk şarttır.

Bunun için de Ehl -i Sünnet ve'l -Cemaat çizgisinde yapılacak “iman muhasebesi” temel zorunluluktur. Efendimiz s.a.v.'in, **“İmanınızı tecdid edin.”** (Ahmed b. Hanbel, II, 359; Hâkim, Müstedrek, IV, 285/7657)) buyruğu, en temel değerimiz olan imanın muhafazası ve kemali için göstermemiz gereken hassasiyetin altını çizer.

Ayette zikredilen **ikinci unsura** gelince; salih amelin, **öncelikle niyetin sıhhatine bağlı olduğu** bu noktada hatırlanması gereken önemli bir husustur. Sahih niyetle (sırf Rabbimiz'in rızası için) yapılmayan hiçbir amel makbul olmayacağı için, kişinin, sahih imandan sonra nefsinin ıslah sürecinde yapması gereken ilk şey, niyetini kontrol etmek ve niyetine ârız olmuş olumsuzluklar varsa onları ortadan kaldırıp niyetini ıslah etmektir.

Bunun ardından amel ve davranışların ıslahı gelecektir ki, bütün bunlar kişinin kendisini sürekli bir kontrol ve murakabeye tabi tutmasının gereğine işaret etmektedir: Kalpten dile, amellerden kılık kıyafete, maişetinden harcamasına kadar insanın kendisini içiyle dışıyla, zahiriyle batınıyla murakabe etmesi ve ıslahı gerekenleri ıslah etmesi geemektedir.

Mümin olma bahtıyarlığına ulaşmış kimselerin hepsinin derece itibariyle aynı olmadığını biliyoruz. Bir kısım müminler bazı özellikleri dolayısıyla diğerlerinden ayrılır ve bu, derece derece yukarıya doğru bu şekilde devam eder. Müminlerin özellikleriyle ilgili ayetler dikkatli bir gözle incelendiğinde, bu durum açıkça görülür.

Bu anlamda olmak üzere, takva ve salih amelin, sahibini sıradan müminlerden ayrı ve daha üstün bir seviyeye erdirdiğini görüyoruz. Bu durumu Yüce Kitabımız şöyle ifade etmektedir:

{وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا {النساء/69}}

“Ve her kim de Allah'a ve Rasul'e itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine in'am ettiği nebiler, sıddıklar , şehitler ve salih kimseler ile beraberdirler. Onlar ne güzel arkadaşlardır!” (Nisa, 69)

Bu ayette sıralanan sınıfların Yüce Allah katındaki dereceleri farklı olduğundan, Cennet'teki makamları da farklı olacaktır. Aynı konuda bir diğer ayette de şöyle buyrulur :

{وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِّنْهُمْ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ} {الأعراف/168}

“Ve onları yeryüzünde parça parça ümmetler kıldık. Onlardan salih olanlar ve bunlardan aşağı derecede olanlar vardır. Ve onları iyiliklerle ve kötülüklerle imtihan ettik, ta ki (fenalıklardan) dönüversinler.” (A'raf , 168)

Kur'an'da **pek çok peygamberin “ salih ” kelimesiyle tavsif edilmiş olması**, onların kendi nefsinde salahı bulmuş olması yanında, topluma yönelik ıslah edici insanlar olduğunu da vurgular.

Toplumsal çerçevede ıslah

Şurası tartışma götürmez bir gerçektir ki, **toplumu ıslah edici kişi pozisyonunda bulunanların, önce kendi nefislerini ıslah etmiş olması, yani “ salih kimse” vasfını haiz bulunması gerekir.** Aksi halde yapılan ıslah girişimleri başarısız kalmaya mahkûmdur. Bu hususa Kur'an'da şöyle değinilmektedir:

{اتَّامُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ} {البقرة/44}

(Ey Yahudi bilginleri) siz, insanlara iyiliği (gerçeği ve peygambere îman etmeği) emredersiniz de kendinizi unuttur musunuz? Halbuki Kitab (Tevrat) da okursunuz. Haalâ aklınızı başınıza almayacak mısınız?

Islah edici olması gerekenlerin görevlerini hakkıyla yapmaması durumunda onların bıraktığı boşluğu başkalarının doldurması ve yapacakları ifsad faaliyetleriyle **toplumun bütününe helâkına yol açmaları** kaçınılmazdır. Böyle durumlarda değer ölçüleri altüst olur, hak ile batıl, doğru ile yanlış yer değiştirir ve insanlar, “doğru yapıyoruz” düşüncesiyle yanlışla battıkça batar:

{وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ} {البقرة/11}

“Onlara, ‘yeryüzünde fesat çıkarmayın’ dendiği zaman, ‘biz ancak ıslah edicileriz’ derler” (Bakara, 11) ayeti tam da bu durumu ifade etmektedir.

Günümüzde özellikle İslâm dünyasına yönelik Batılı tecavüz ve tasallutların hangi gerekçelerle yapıldığına baktığımız zaman şunu görüyoruz: Önce insanların değer yargılarını yeniden şekillendiren kavramlar üretiliyor ve bu kavramların belirlediği hayat tarzının “iyi”, bunlara aykırı düşenlerin ise “kötü” olduğu propagandası yapılıyor. Arkasından da güya “iyi” ile “kötü”nün mücadelesi başlıyor !..

Toplumda baş gösterecek **kötülüklerle mücadele edecek kimselerin varlığının en az su kadar, hava kadar önemli ve vazgeçilmez olduğunu** Yüce Rabbimiz şöyle ifade buyurur:

{وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ} {هود/117}

“Rabbin, o memleketleri ahalisi (hem kendi nefislerini , hem de başkalarını) ıslah ediciler olduğu halde haksız yere helâk edecek değildi ya!” (Hud , 117)

Temiz, dengeli, sağlıklı ve örnek bir toplumsal hayat için, fesad ve kötülükle sürekli biçimde mücadele etmek kaçınılmaz olduğu için, Yüce Dinimiz **emr -i bi'l - ma'ruf ve nehy -i ani'l - münker'i** (iyiliğin emredilip, kötülüğün men edilmesini) temel ve sürekli bir mükellefiyet olarak tayin etmiştir. **Çünkü bu temel görevin terki ile fesadın hakimiyeti arasında kopmaz bir ilişki vardır.** Bir toplumda fesad hakim olduğu zaman ise felaket kaçınılmazdır.

Efendimiz s.a.v.'in bu noktaya dikkatimizi çekerken yeminli bir ifade kullanması, konu üzerinde kemal-i ciddiyetle düşünülmesi gerektiğini anlatmaktadır:

“Nefsimi kudret elinde tutan (Allah)'a yemin olsun ki, ya ma'rufu(dinin hoş gördüğünü) emreder ve münkeri (dinin hoş görmediğini) yasaklarsınız, ya da Allah'ın, ind -i ilâhisinden umumi bir bela göndermesi yakındır. O zaman ne kadar yalvarsanız da duanız kabul edilmez.” (Tirmizî, Fiten 9, (2170))

Toplumsal ıslahı görevinin ihmali, bütün toplumu etkileyecek olan umumi bir belaya davetiye çıkarmak demek olacağından, bu noktaya azami dikkat göstermek durumundayız. Toplumsal dayanışma ve kardeşlik duygusunu geliştirmenin ve birbirine mesafeli duran insanların arasını bulmanın Yüce Dinimiz nazarında ne kadar önemli bir görev olduğunu görmek için şu noktaya dikkat etmek yeterli olacaktır:

Hayırlı bir toplum ve ümmet olmanın temel şartlarından birisinin de İyiliği emretme ve kötülükten menetmeye bağlı olduğu ayeti kerimede şöyle ifade edilmiştir:

{وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ} آل عمران/104

“Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emredersiniz, kötülükten alıkoyarsınız ve Allah'a inanırsınız. Ehl-i kitap da inanmış olsalardı elbette onlar için hayırlı olurdu; içlerinden inananlar da var, fakat çoğu yoldan çıkmıştır.” (Ali İmran,110)

Hatta bu konuda daha ileri boyuttaki bir nebevî tesbit şöyledir:

“Size, namazın ve sadakanın birçoğundan daha efdal bir ameli haber vereyim mi?” Orada bulunanlar “evet” deyince, Efendimiz s.a.v. şöyle devam etmiştir: “İnsanlar arasındaki ilişkiyi ıslah etmektir...” (Muvatta, V, 1330; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 58.)

Toplumsal duyarlılığa bu derece önem veren Dinimiz, toplum hayatında ortaya çıkabilecek her türlü haksızlık ve münkerata karşı elbette sessiz kalamazdı.

Hiz. Ebu Bekr r.a. halka hitap ettiği bir konuşmasında bu noktaya şöyle parmak basmıştır:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ} المائدة/105

“Ey insanlar! Sizler şu ayeti okuyor fakat yanlış anlıyorsunuz: Ey iman edenler! Siz kendinize bakın. Siz doğru yolda iseniz, sapıtan kimse size zarar veremez. (Maide , 105)

Biz Rasul -i Ekrem s.a.v.'in, **İnsanlar zalimi görüp elinden tutmazlarsa, Allah'ın hepsini içine alacak umumi bir bela göndermesi yakındır**, buyurduğunu işittik.

Yine ben Rasul -i Ekrem s.a.v.'in şöyle buyurduğunu işittim:

Aralarında kötülükler işlenen bir toplum, bu kötülükleri bertaraf edecek güçte olduğu halde seyirci kalır, müdahale etmezse, Allah'ın hepsini saran umumi bir bela göndermesi yakındır. ([Ebu Dâvud, Melâhim 17, (4338)

Bu rivayette geçen “zalimin elinden tutmak”tan kasıt, ona fiilen müdahale ederek zulüm işlemekten alıkonulmasıdır.

Nitekim bir hadis-i Şerif’te Peygamberimiz (SAV) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden biriniz çirkin bir iş görürse, onu eliyle değiştirsin; eğer buna gücü yetmezse, diliyle uyarсын; buna da gücü yetmezse, kalbiyle nefret etsin. Bu ise iman en zayıf derecesidir." (Müslim, İmân 78. Ayrıca bk. Tirmizî, Fiten 11; Nesâî, İmân 17)

Peygamberimiz çirkin ve haksız bir işi gören müslümanın, buna sessiz kalmayarak tavır koymasını öğütlüyor ve bu tavrın üç şekilde olabileceğini söylüyor: Gücü yetiyorsa onu eliyle men eder. Bu görev yöneticilere aittir. Böylece kötülük önlenmiş olur. Buna gücü yetmiyorsa nasihat eder. Kötülüğün zararlarından söz eder. Bunda başarılı olursa yine kötülük önlenmiş olur. Buna da gücü yetmiyorsa o işi onaylamadığını tavırlarıyla belli eder, destek vermez. Onun bu tavır etkili olabilir ve kötülüğün yayılmasına engel olur.

Toplumlarda ahlâkî değerlerin erozyona uğraması ve ahlâkın çökmesi mâhşerî vicdanda duyarlılığın azalma eğilimi göstermesi ile yakından ilgilidir. Bu da bireylerin kötülükler karşısında **rahatsızlık duymama alışkanlığı** kazanmaya başlamasıyla olur. Kısa sürede bulaşıcı bir hastalık gibi yayılan bu alışkanlık toplumsal refleksleri dumura uğratır.

Evet; İslah görevinin bir kere terk edilmesiyle kendisine zemin bulan fesad , tıpkı bulaşıcı bir hastalık gibi bir yerde sabit kalmaz; bütün toplum kesimlerine yayılmaya başlar. Cehalet, özentî, dalkavukluk, riyakârlık... gibi virüsler bu hastalığın yayılmasını daha da hızlandırır. Sonunda –Allah korusun– toplum, umumi belaları hak edecek derecede azgınlaşır ve bunun davet edeceği umumi felaketlerden iyiler de nasipdar olur!

Abdullah b. Mes‘ûd’un rivayetine göre Resûlullah sav, İsrâiloğulları arasında kötü davranışların yaygınlaşmaya başlamasını şöyle tasvir etmiştir:

"Bir kimse günah işleyen birine rastladığında ona "Allah'tan kork! Bu işi yapma, sana helâl değildir" der, ertesi gün onu aynı halde görse de onunla birlikte oturabilmek ve yiyip içebilmek için artık ikaz etmezdi. Hepsi böyle yapar hale gelince Allah onların kalplerini de (ahlâk ve duygularını da) birbirine uygun hale getirdi. Rivayete göre Hz. Peygamber bu açıklamayı takiben

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ***"İşledikleri kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmıyorlardı. Yaptıkları ne fena idi!"*** (Maide 79) âyetini okumuş sonra şöyle buyurmuştur: ***"Aman dikkat edin! Allah'a andolsun sizler de ya iyiliği emredip kötülükten sakındırır ve zalime zulmünden vazgeçinceye kadar baskı yaparsınız ya da Allah sizin de kalplerinizi***

birbirine benzetir, onlara lânet ettiği gibi size de lânet eder” (Taberî, IV, 318-319; Tirmizî, “Tefsîr”, 6 ; Ebû Dâvûd, “Melâhim”, 17; İbn Mâce, “Fiten”, 20). Kaynak : Kur'an Yolu Tefsiri Cilt: 2 Sayfa: 322-323)

Yine bu hususta Peygamberimiz sav buyuruyorlar ki:

عن النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَثَلُ الْقَانِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا، كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ، فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا، فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ، فَقَالُوا: لَوْ أَنَّا خَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا خَرْقًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا، فَإِنْ يَتْرَكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا، وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَوْا، وَنَجَّوْا جَمِيعًا»

“Allah’ın emirlerine uyanlarla uymayanların durumu, bir gemi için kura çekenlere benzer. Bir bölümü geminin üst kısmına düşmüş, diğerleri de alt kısmına düşmüştür. Alt kısımda kalanlar, su ihtiyacı olduğu zaman üst güverteye çıkıp su ihtiyacını gidermektedirler. Onlar şöyle derler: ‘Bizim bölümden bir delik delelim de üsttekilere eziyet etmeyelim.’ Eğer üsttekiler, onlara ilişmez de serbest bırakırsa, hepsi helâk olur. Ellerinden tutup engel olurlarsa onlar da kurtulur, kendileri de.” (Buhari)

Kıssamıza ve aktarmış olduğumuz hadise baktığımızda anlıyoruz ki gemi delindiği zaman yani haddi aşıp meşru yoldan uzaklaşıldığında zarar görecektir olanlar, sadece gemiyi delenler değil, geminin içerisindeki herkeştir. Evet, gemiyi deldirdiğimizde ilk boğulacak olanlar, gemiyi delenler olacaktır, ama öyle ya da böyle o gemideki herkes bir müddet sonra boğulacaktır. Yani, alt kısımdakiler gemiyi delerken, üst kısımdakiler bana ne diyerek sorumluluklarını üzerlerinden atmış olmazlar.

Toplumdaki yaşanan kötü olaylara, ahlaka aykırı hâdiselere şahid olduğumuz zaman görmezden gelmeyip, ayetlerin ve hadislerin emrine uyarak hepimizin dünya ve ahiret iyilik ve selameti için kötülüğü engellemeliyiz.

Islah edicilikte Edep ve Yöntem

Islah hareketinin edep ve yöntemi nasıl olmalıdır?

Islah yani Emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i anil münker yapılırken dikkat edilmesi gereken bir takım hususlar vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

1. **Niyyet halis olmalıdır.** “Allahın bir emrini Allah rızası için yapıyorum” düşüncesinde olmalıdır.
2. **Neticeyi Allahtan bilmek gerekir.** Bu husus halis niyetin tamamlayıcısı niteliğindedir.

Bu husus Kuran-ı Kerimde şöyle ifade edilmiştir:

قَالَ يَا قَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْلَأَكُمْ عَنْهُ أَنْ أُرِيدَ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ {هود/88}

Şu’ayb, şöyle dedi: “Ey kavmim! Söyleyin bakayım, ya ben Rabbimden gelen açık bir delil üzere isem ve katından bana güzel bir rızık vermişse!. Ben size yasakladığımı kendim yapmak

istemiyorum. Ben sadece gücüm yettiğinde (sizi) düzeltmek istiyorum. Başarım ancak Allah'ın yardımı ile. Ben sadece O'na tevekkül ettim ve sadece O'na yöneliyorum.” (Hud 88)

1. Hikmet ve Güzel öğüt İslam davet metodunun temelini oluşturmaktadır.

Bu husus Kuran-ı Kerimde Şöyle geçmektedir.

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemle tartış. Kuşkusuz senin rabbin, yolundan sapanların kim olduğunu en iyi bilendir; O, doğru yolda bulunanları da çok iyi bilir. (Nahl, 125)

Sonuçta; Toplumun ıslahı için

Yukarıda toplumun ıslahı işini üstlenecek olanların, önce kendi nefislerini her yönüyle ıslah etmiş örnek kimseler olmaları gerektiğini belirtmiştik. Fesadın önünü almak için, netice verecek bir ıslah faaliyetinde bunun yanında şu noktalarda da hassasiyet gösterilmesi gerektiğini söyleyebiliriz:

- 1- Islah faaliyetini yürütecek kimselerin, kaş yapayım derken göz çıkarmış olmamak için öncelikle sağlam ve muteber bilgilerle donanmış olması gerekir.
- 2- Islah faaliyetinin halis niyet, hikmet ve güzel öğüt prensibine dayalı olarak yapılması, tepki çekecek söz ve davranışlardan uzak durulması gerekir.
- 3- Sabır ve teenniyle hareket edilmeli, sonuca hemen ulaşmak için acelecilik gösterilmemelidir.
- 4- Hakkı dile getirmede ve fesadın önüne geçmek için gayret göstermede hiç kimseden bir menfaat veya fayda beklenmemeli, sadece Allah Tealâ'nın rızası gözetilmelidir.

Bütün bunların arzu edilen seviyede gerçekleştirilebilmesi için eğitim meselesinin son derece önemli olduğu açıktır. Dolayısıyla bu önemli görevin bir iki kişinin gayretiyle değil, ancak ehliyetli ve liyakatli kadrolar eliyle gerçekleştirilebileceği unutulmamalıdır.

CİHAN ÖZEL / Adapazarı İlçe uzman Vaizi